METSÄPLUS

Taimitarhat vaativat huippuitävyyttä ja huippupuhtautta. Muuta niille on nykyään turha tarjotakaan. **VÄLIAIKAINEN TOIMITUSJOHTAJA KARI LAHTINEN, SIEMEN FORELIA**

PTT:N TALOUSTUTKA

Ristiriitaisia näkemyksiä

Viime vuonna todettiin erikoinen tilanne puun vuotuisen reaalisen keskihinnan muutoksessa: se sekä laski että pysyi edellisvuoden tasolla.

Puun nimellinen vuotuinen keskikantohinta eli kauppamäärillä painotettu kaikkien puutavaralajien keskihinta vuoden aikana laski noin prosentin viime vuonna. Kuitupuun hinnat laskivat kaikilla puulajeilla. Tukkien hintakehitys eriytyi: koivutukin hinta nousi, männyn pysyi tasaisena ja kuusen laski. Kokonaisuudessaan puun nimellinen vuotuinen keskikantohinta laski noin prosentin viime vuonna.

Reaalihinta lasketaan nimellisestä hinnasta käyttäen indeksiä, joka putsaa pois yleisen hintavaihtelun vaikutukset. Siten se antaa mahdollisuuden tarkastella hinnan kehitystä vuosien välillä ilman inflaation vaikutusta hinnankehitykseen.

Metsäteollisuuden näkökulmasta puu on kustannuserä, joten on luontevaa käyttää tukkuhintaindeksiä reaalihintaa laskettaessa. Tukkuhintaindeksin muutos oli miinuksen puolella viime vuonna. Nimellishinnan lasku prosentilla yhdistettynä tukkuhintaindeksin prosentin laskuun antaa tulokseksi nollan. Siten metsäteollisuuden näkökulmasta puun keskihinta pysytteli reaalisesti vakaana.

Puun myyjä taas arvioi hinnan kehitystä kuluttajahintaindeksin mukaan, joka nousi hieman viime vuonna. Siten puun myyjän näkökulmasta reaalinen hintataso laski edellisvuodesta. Kun kuluttajahintaindeksi nousee ja nimellishinnat laskevat, on reaalihinnan lasku sitäkin suurempaa.

Kumpikin osapuoli tarkastelee hintakehitystä luonnollisesti omasta näkökulmastaan. Samoin kuin kumpikin osapuoli tarkastelee puumarkkinoiden kehitystä omasta näkökulmastaan.

Puukaupan sujuvuus on pitkälti myös siitä kiinni mistä alueesta, leimikkotyypistä ja puutavarasta puhutaan. Ja ennen kaikkea mihin verrataan. Tänä vuonna PTT ennustaa puunkäyttöön tulevan pienen notkahduksen, mikä heijastuu myös hakkuisiin ja puukauppaan. Puumarkkinat seuraavat hakkuiden muutoksia, mutta rajumpina heilahduksina. Viime vuoden alun nousuhuuma puumarkkinoilla taittui vuoden loppua kohti. Siten tämän vuoden alkupuolen vertailuluvut osoittavat puumarkkinoilla melkoisia laskuprosentteja, mutta kehitys tasoittunee vuoden loppua kohti, joka viime vuonna oli jo hiljaisempi.

Viime vuoden samaan ajanjaksoon verrattuna alkuvuoden puukauppa on kokonaismäärältään laskenut selvästi. Viimeisen viiden vuoden tilastojen valossa puukauppamäärä on kuitenkin edelleen melko korkealla tasolla. Mänty on käynyt selvästi kuusta paremmin kaupaksi, kesäleimikot talvileimikoita paremmin. Koivupuu ja Lapin alue ovat jo nostaneet puukauppamääräänsä viime vuoteen verrattuna. Tukki on käynyt kuitua paremmin kaupaksi monilla alueilla, mutta leimikoista tulee kuitenkin molempia puutavaralajeja hakattaessa.

Samalla tavoin kuin viimevuotisesta reaalihinnan kehityksestä, myös puumarkkinoiden toiminnasta ei ole yhtä totuutta, jos asiaa tarkastelee eri näkökulmista.

PAULA HORNE
on tutkimusjohtaja PTT:stä.

paula.horne@ptt.fi

Uusi kasvu syntyy 10 000 kilosta siemeniä

Taimitarhoilla käytettävät männynsiemenet ovat nykyään lähes yksinomaan laadukasta valiosiementä. Kuusella laatu riippuu siemenvuosista; parasta laatua on saatavilla heti siemenkeräysvuoden jälkeen.

Suomalaiset taimitarhat käyttävät vuosittain noin 1 000–1 500 kiloa kuusen ja 500 kiloa männyn siemeniä. Tästä määrästä kasvatetaan taimitarhoilla noin 150 miljoonaa uutta metsäpuun tainta.

Tämän lisäksi metsäkylvöön tuotetaan siemenkaristamoilla 6 000–8 000 kiloa siemeniä, kertoo Siemen Forelian väliaikainen toimitusjohtaja **Kari Lahtinen**.

Oulun korkeudelle saakka taimitarhat käyttävät lähes yksinomaan jalostettua ja puhdistettua männynsiementä. Taimitarhoilla suositaan nykyään yksisiemenkylvöä, jolloin siemenen itävyyden pitää olla lähellä sataa prosenttia. Yksisiemenkylvö tarkoittaa, että jokaiseen kennoon kylvetään vain yksi siemen.

”Taimitarhat vaativat huippuitävyyttä ja huippupuhtautta. Muuta niille on nykyään turha tarjotakaan”, Lahtinen summaa.

Puhdistamisessa siemenistä erotellaan roskat, jotka haittaavat kylvökoneen toimintaa ja aiheuttavat yksisiemenkylvössä tyhjän reiän. Männynsiemenerästä poistetaan lisäksi itämättömät ja huonosti itävät siemenet.

Parhaimmillaan puhdistaminen parantaa siemenerän itävyyttä muutamalla prosentilla. Se voi kuulostaa vähältä, mutta taimitarhan kannattavuuteen sillä voi olla suurikin merkitys, Lahtinen toteaa.

Männyllä laatusiementä

Lähes kaikki taimitarhoilla käytettävät männynsiemenet ovat nykyään niin kutsuttua valiosiementä. Ne ovat peräisin viljelyksiltä, jotka on perustettu ensimmäisen sukupolven siemenviljelysten parhaista puista.

”Männyn kohdalla metsänomistaja saa taimia ostaessaan tällä hetkellä aina parasta mahdollista siementä”, Lahtinen toteaa.

Pohjois-Suomi on poikkeus, sillä siellä ei ole männyn siemenviljelyksiä. Myös metsäkylvössä noin puolet siemenistä on metsikkösiementä.

Valiosiemenestä kasvavat puut tuottavat tutkimusten mukaan jopa 30 prosenttia enemmän tilavuuskasvua kuin metsikkösiemenestä kasvavat puut.

Koivulla käytännössä kaikki siemenet ovat jalostettuja ja tulevat muovihuoneista.

Parhaat kuusensiemenet myydään heti

Kuusen siementen saatavuus on riippuvainen hyvistä siemenvuosista. Ne toistuvat Etelä-Suomessa 5–10 vuoden välein.

Kun kuusi tuottaa hyvän siemensadon, taimitarhat ryntäävät ostamaan huippusiementä. Heikompia eriä myydään tulevina vuosina hiljalleen pois, Lahtinen selittää.

Viimeksi hyvä siemensato saatiin vuonna 2012. Myös viime vuosi oli kuusella hyvä, mutta tuhohyönteiset ja kasvitaudit tuhosivat suuren osan sadosta.

”Kuusen osalta olemme tilanteessa, että suurin osa taimista on peräisin jalostetusta siemenestä. Varastot rupeavat tästä hiljalleen vähenemään. Parin kolmen vuoden sisällä pitää saada uusi siemensato, muuten palaamme taas metsikkösiemenen käyttämiseen”, Lahtinen sanoo.

Tulevana keväänä kuusi tuskin kukkii, sillä vuosi sitten alkukesä oli kylmä ja märkä. Edelliskesän lämmin ja kuiva sää edesauttaa kukkasilmujen muodostumisessa.

Siemen Forelialla on siemenviljelyksiä vajaa 2 000 hehtaaria. Tuotannon määrä vaihtelee siemenvuosittain, mutta karkeasti siemeniä tuotetaan noin 3 000 kiloa vuodessa. Määrän tuottamiseen tarvitaan noin puoli miljoonaa käpylitraa.

AURA PILKAMA

SAMI KARPPINEN

Kuusen siementen saatavuus riippuu hyvistä siemenvuosista, joita saadaan Etelä-Suomessa 5–10 vuoden välein. Satovuoden huippusiemenet menevät kaupaksi nopeasti.

Karistamotyöntekijä Kari Vuokko puhdistaa männynsiemeniä vesikäsittelyllä Siemen Forelian Saarijärven karistamolla. Siemeniä sisältävään vesiastiaan imetään alipaine, joka saa roskat ja rikkinäiset siemenet painumaan pohjaan.

Tutkija kaipaa täysremonttia siemenbisnekseen

Kuusen siemenen huono saatavuus johtuu tutkijan mielestä siitä, että viljelmiä on vähän ja kehittämistyö on laiminlyöty. Satoa uudesta viljelmästä saadaan aikaisintaan 15 vuoden kuluttua viljelmän perustamisesta, mikä sopii huonosti investointeihin tuottoa odottaville yrityksille.

”Meillä on alimmillaan ollut alle 20 prosenttia taimitarhataimista kylvetty siemenviljelyssiemenillä. Jalostushyödyt eivät realisoidu, jos metsät joudutaan uudistamaan metsiköstä kerätyllä siemenellä, kun siemenviljelyssiementä ei ole saatavilla”, sanoo Luonnonvarakeskuksesta hiljattain eläkkeelle jäänyt erikoistutkija **Heikki Smolander.**

Siemenliiketoiminnan kehittämistä jarruttaa tutkijan mielestä se, että liikevaihdoltaan vajaan viiden miljoonan alalla on kolme valtion omistamaa toimijaa.

Suurimmat siementuottajat ovat valtio-omisteiset Siemen Forelia ja Tapio Silva sekä Metsäkeskuksesta hiljattain irrotettu Otso.

Näennäiskilpailun sijaan tutkija ehdottaa, että siemenhuollosta vastaisi yksi voittoa tavoittelematon taho. Se voisi olla joko asiakkaidensa omistama tai muuten siementen käyttäjien tiukassa valvonnassa. Smolander esitti ajatuksensa aikaisemmin myös Metsälehden kolumnissaan.

Suomessa kelpaa metsikkösiemen

Suomen siemenviljelykset on perustettu pääasiassa 1960–70-luvuilla, jolloin Suomessa viljeltiin lähinnä mäntyä. Kuusen suosio lisääntyi pari vuosikymmentä sitten, mutta suurin osa viljelyksistä on yhä mäntyä.

Ruotsissa siemenviljelykset ovat siementen käyttäjien käsissä, ja naapurimaassa on panostettu Suomea enemmän kehitystyöhön, esimerkiksi kuusen kukittamistekniikoihin. Suomessa niitä on alettu kokeilemaan vasta viime aikoina.

Kukittamisessa kuusen harvoin toistuvia kukkimisvuosia tuetaan hormonikäsittelyllä. Suomessa vastaavia kehittämisintressejä eikä resursseja ole, tutkija sanoo.

Kaikki metsäalan toimijat eivät lisäksi arvosta jalostussiemen tuomaa lisäarvoa. Esimerkiksi männyn jalostussiementä on runsaasti tarjolla, mutta jotkut haluavat mieluummin tarjota metsänomistajille edullisempaa metsikkösiementä, Smolander harmittelee.

Myös Siemen Forelian väliaikainen toimitusjohtaja **Kari Lahtinen** puhuu samasta asiasta. Ruotsissa on hänen mukaansa tutkittu, että jalostetun siemen merkitys metsien kasvun lisäykseen on jopa suurempi kuin kaikkien metsänparannustoimien yhteensä.

”Kaikki vauhkoavat nykyään biotaloudesta ja puhutaan, että hakkuumääriä pitäisi kasvattaa ja saada puuta enemmän. Tässä olisi keino, jota olisi syytä käyttää jos tavoitteet aiotaan toteuttaa, Lahtinen sanoo.

AURA PILKAMA

Taimitarhat vaativat metsäpuiden siemeniltä huippuitävyyttä ja huippupuhtautta, sanoo Siemen Forelian väliaikainen toimitusjohtaja Kari Lahtinen.